

Mit tehetünk mi – lakók, helyi közösségek – a vízfogyasztás csökkentésére?

Az átkosban, nem ritkán folyóvíz alatt hűtötték a sört a lakótelepeken és persze máshol is. Látszólag korlátlanul, áron alul állt az ivóvíz a városi lakosság rendelkezésére. A vízpazarlás ilyen mértékének ugyan véget vetett a rendszerváltás utáni vízár emelés, de igazán aggasztó hírek csak mostanában jelennek meg a jövőben egyre gyakoribb szárazságról. Néhány településen máris vízhiány lépett fel, vízkorlátozásokat terveznek egyre több helyen, a tavak vízszintje drasztikusan lecsökken, és már egyes folyók medrét is a kiszáradás fenyegeti.

A háztartások vízfogyasztásának csökkentésére jelentek meg ajánlások a másfél fok.hu honlapon: <https://masfelfok.hu/2020/09/02/tippek-igy-takarekoskodj-a-vizzel-hogy-ne-a-csapbol-folyjon-el-a-penzed/>

Aszfaltozott iskolaudvar kánikulában

Az idei nyár megmutatta, hogy ideje az összes nyírt gyepet mindenütt erdőkertté alakítani. A parkok és házi kiskertek fenntarthatatlan gyepes udvarait sürgősen át kell alakítani gyümölcsfás – bogyós cserjés – árnyékos zöldségeskertekké. De mit kezdjünk az aszfaltozott udvarokkal?

Például tavat lehet rá építeni. A REGI udvarán öt éve töltöttük fel ezt az aszfalt feltörése nélkül létesült tavat. Kb. 50 m² vízfelület kellemes mikroklímát ad a helynek a tomboló kánikulában is. A fóliázott tó létesítési költsége 100 ezer Ft alatt volt. Négy éve élnek benne aranyszínű koi pontyok, 30-40 db – sose számoltam. Etetni nem kell őket. A tó semmilyen gépészetet nem igényel, se levegőztetést, se vízmozgatást. A párolgó vizet kell utántölteni rendszeresen. Egyelőre csapvízzel töltjük, de már készül a menza mosogatójának szürkevíz tisztítója, amelyik folyamatos vízpótlást tud biztosítani újrahasznosított vízzel. Telente a jégről le szoktam vágni a nádat. Ennyi az összes karbantartási igénye. <https://www.facebook.com/gaabor.nagy>

Kerti tó a Mária Kertben (2017.április)

Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium 1048 Budapest, Lakkozó u. 1-5.

Egy évi munka eredményeként elkészült a tavunk. A feltöretlen aszfaltra építettük rá fóliázott medenceként. A medence falát dombágyásként alakítottuk ki. A dombágyás építéséhez betontörmelék, gallyakat, hullámpapírt, istállótrágyát, lomb-avart, gombakomposztot használtunk, végül letakartuk termőfölddel. A medencét újrahasznosított pvc fóliával szigeteltük. A partmenti 1 m-es sávban geotextil zsebet alakítottunk ki, amit feltöltöttünk homokkal, és ide telepítettük a vízinövényeket. Nádat, fekete nadálytövet, vízi mentát ültettünk a homokos iszapba. A vízforgatásról elektromos szivattyú gondoskodik, amely három részes flow-form edények vízesésén csurdogál vissza a tóba.

<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=745916302192849&set=a.1261510947300046>

Családi házaknál gyakori, hogy az ereszcatornák vizét hordókban, tárolókban gyűjtik, amit aztán öntözésre használnak. Ezt társasházaknál is alkalmazni lehetne – még a fővárosban is – ha van a közelben (akár magán, akár közterületen) tenyérnyi burkolatlan zöldterület.

Megemlítünk egy ellentétes problémát, amely azonban szintén az egyenetlen csapadékkal, illetve alulméretezett csatornarendszerrel függ össze.

Egy terézvárosi társasházban, 15 évvel ezelőtt, elválasztották a tetőről lefolyó esővizet a házban keletkező szennyvizektől. Az ereszek vizét körben összegyűjtötték és egy külön csövön keresztül vezették az utcai közcsatornába.

(Most tervezik, hogy a tetőről lefolyó esővizet - száraz időszakban - nem a csatornába vezetik majd, hanem alternatív csőszakaszok beiktatásával az előkertbe, tározóba. Kérdés, hogy kapható-e olyan függőeresz csatorna csonk, amely két irányba tudja a lefolyó vizet terelni.)

A szétválasztásnak az volt az indoka, hogy a belváros csatornahálózata, nagy esők alkalmával, már annak idején sem tudta elég gyorsan befogadni a sok vizet. A szennyvíz ilyenkor visszatorlódott, majd az alagsori WC-ken, zuhanyozókon keresztül előntötte az alsó szintet. Ennek megakadályozására, a házból az utcai közcsatornába vezető csőbe visszacsapó szelepet helyeztek. A szelep meggátolta a szennyvíz visszaáramlását. (A csatornahálózat elégtelen kapacitása azóta tovább romlott a sok új beépítés következtében. Ideje lenne ezen elgondolkodni az engedélyező hatóságoknak.)

Sajnos a történet váratlan szépséghibával folytatódott. A visszacsapó szelep évekig jól vizsgázott, mígnem egyszer mégis előntötte a szennyvíz az alagsort. A hiba hosszas keresgélése után kiderült, hogy az előző száraz időszakban, az utcai közcsatornában megtelepedett patkányok, felsétálva a műanyagból készült visszacsapó szelepig, szétrágták azt.

A biztosító nem fizette ki a szelepcserét, mert a háznak rágcsálókra nem volt biztosítása. Korábban a biztosító – úgy 2-3 évente - szó nélkül fizetett az előntött alagsori helyiségekben keletkezett szennyvíz-károkért. Ezután, a házban – a saját költségén beépített szelepnek köszönhetően – évekig nem volt előntési káresemény. A visszacsapó-szeleppel tehát a biztosító is kárköltséget takaríthatott meg.

Reméljük, hogy a Fővárosi Csatornázási Művek a jövőben lelkiismeretesebben fog a patkányirtással foglalkozni.

KÖZÖSSÉGEK

Hol sírjaink domborulnak...Egy olyan problémáról írok, ami – ideológiai véleménykülönbségektől függetlenül – k nemcsak minket, magyarokat, de minden európai országot érinthet. Érdekes lenne a temetőben, a régi – sokszor az adott helyen kihalt vagy a kihálás szélén álló – nemzetiségek sírjainak fennmaradására közös ajánlásokat kidolgozni. Emlékszem, hogy fiatalon, amikor nagyon szerettem világot látni, mindig felkerestem a meglátogatott település temetőjét is. Érdekelt, hogy korábban miféle nemzetiségek éltek azon a tájon.

Sajnos megvan a veszélye annak, hogy utódaink nem mindenütt fogják a valamikor ott élt kisebbségek sírjait megtalálni. Szlovákiában például – a családi sírok, sírkertek fennmaradásáért – 15 évente kell egy összeget átutalni a település temetőirodájának. Ha valaki ezt elmulasztja, a sírt egy éven belül megszüntetik. Sokáig ez nem jelentett gondot a családoknak. Az idősebbek figyelmeztettek rá, hiszen legalább gyerekkori emlékek éltek bennük az adott településsel kapcsolatban. Szerencsés esetben, ha el is költözött minden családtag abból a térségből, maradt ott egy-két ismerős, aki szívesen ápolta a sírt a továbbiakban.

Egyre gyakoribb azonban, hogy a településen az utolsó család is kihal, beolvad vagy elköltözik, és az utódok – személyes élmények híján – elfelejtkeznek eleik sírjának fenntartásáról. Jobb lenne tehát, ha a régi nemzetiségi sírokat a temetők helyi értéknek tekintenék, és megőriznék. (Ehhez nyújtana támogatást egy egységes európai irányelv kidolgozása.)

Megkerestem ez ügyben egy jónevű civil szervezetet, amely – honlapja szerint – a magyar kulturális örökség megóvásával és a nemzeti kegyelet ápolásával foglalkozik. Sajnos nem mutattak érdeklődést a pusztuló felvidéki sírok iránt. Egy itt élő szlovák nemzetiségű ismerősöm pedig azt mondta, hogy mi sem vigyázunk megfelelően az

itteni kisebbségek régi sírjaira. Minálunk is gyakran kiszántják vagy utat építenek a régi szlovák sírok helyére.

Gondolkodjunk el közös európai történelmünk ezen emlékeinek megőrzésén! (B

A kép Szlovákiában, az eperjesi temetőben készült.

DOLGOZNI CSAK PONTOSAN, SZÉPEN...

Ez a témacsoport minálunk kimeríthetetlen. Kevés az olyan vállalat, amelyik példásan szem előtt tartja, és folyamatosan ellenőrzi is a pontos és hatékony munkát. Az utcákon járkálva, gyakran tűnik szemünkbe e felemás hozzáállás.

Ezúttal két – városi fákkal kapcsolatos – felületességre hívnám fel a figyelmet.

Az ősz a lombhullás – és az ezzel járó folyamatos lombtakarítás – időszaka. Vannak azonban fák, melyek ráadásul két takarítási periódust is igényelnek évente. Júniustól a hársfák, július végén az akácfák hetekig hullatják virágaikat. A többlettakarítási igényért cserébe viszont kellemes illatot árasztanak.

Bosszant azonban, ha a hivatalos utcatakarítók – évről-évre ismétlődően – formális munkát végeznek. A példaként választott terézvárosi utcákat – elől két forgó kefével felszerelt – kismotoros kocsikban ülő alkalmazottak seprik végig, alkalmanként oda-vissza fordulva, kétszer is. Az eredmény siralmas.

Ahogy a képen is látható, alig több a semminél. Nincs időnként ellenőrzés a választott eszköz, a munka hatékonyságával kapcsolatban? Kétségtelen, hogy nincs a világon annyi alkalmazott, akik gyalog, seprűvel és lapáttal a kezükben – tegyük hozzá, a lakosság jelenlegi szemetetelési „kultúrája” mellett – tisztán tudnák tartani a közterületeket. A kiskocsi azonban látszattervékenységet végez. Alkalmatlan a feladat elvégzésére. Egy harmadik módszert – talán porszívózás jellegűt – kellene találni.

A fasorok felújítása, pótlása, nem olcsó multság. Mégis, több helyen is örülhetünk a FŐKERT és más szervek faültetésének.

Ami zavaró, helyenként még a Városliget fasorban is, de máshol különösen, hogy a frissen ültetett facséméték megtámasztására szolgáló farudak és hevederek – akár hosszú éveken keresztül – ott maradnak az időközben megvastagodott törzsű fák körül, amikor már nincs rájuk

szükség. Ide-oda dülöngélnek, lógó, szakadt hevederekkel. Pedig nemcsak rendetlen a látvány, de talán hasznosítani is lehetne ezeket a támoszlopokat más helyen.

A Reformáció parkja a közpénzfelhasználás egyik állatorvosi lova

Pár lépésre lakom a Reformáció parkjától, és naponta bosszankodom az alábbi „megoldáson”. A kicsi parkocská több részből áll. Van egy játszótere, a templom szomszédságában egy bokros sávja, egy – a szaladgáló kisgyerekek által kedvelt – emlékműve és a Bajza utca felől egy 100-120 m²-es virágágyása.

Ez utóbbi veri ki (nemcsak nálam, mert másoktól is hallom) a biztosítékot. A park többi része ugyanis – a „szokásos módon” – kissé elhanyagolt. Ebben a sávban viszont legalább kéthavonta cserélnek le ezres mennyiségben tarka virágpalántákat. A tűző napon, az öntözés ellenére is, hamarosan kikopnak, kókadoznak. A költség viszont, amibe a folyamatos palánta-ültetés és öntözés kerül, nem kis összeg.

Laikusként úgy gondolom, hogy a palántázott részt többféleképpen is lehetne költséghatékonyabban fenntartani. A jövőben egyre gyakoribb szárazságra kiváló válasz például a – mostanában egyre több helyen felbukkanó – „méhlegelő” jellegű bezöldítés, ami hőségben is, hosszú időn át, ápolt benyomást kelt. Évi egyszeri kialakítása elegendő lenne, valószínűleg a palántázás töredékéből. De példa lehetne az utca szemközti oldalán álló társasházak előkertjei is, amelyek üde zöldek, kevés ápolást igényelnek, és minden tavasszal újraélednek.

A másik bánatom a nálunk szokásos kivételezés. Nem egységben nézi a kerület a zöldíthető burkolatlan közterületeket. A park növényzetét nyilván valamilyen közpénzből tartják fenn – méregdrágán. Alig 100 méterre a parktól, a Bajza utca sarkánál és végig a Damjanich utca mindkét oldalán van több – zsebkendőnyi – teljesen elhanyagolt, burkolatlan terület. (Az állapotukat jól mutatják a fotók.)

Az első válasz a felvetésre nyilván az, hogy a palántázott területre más (köz)forrásból jutott pénz. De miért ilyen butuska szerződést kötöttek? Legalább a park egész területének példás kialakítását és éves karbantartását kellett volna célul kitűzni a megrendelőnek.

Félek, hogy költői az a kérdésem is, vajon mi a feladata a közpénzek kezelőinek? Nem lenne-e elvárható, hogy leüljenek egymással, és egy-egy környék, nagyobb terület, kulturált, folyamatosan javuló

arcának kialakítását szervezzék meg – pénzsűke esetén az ott élők önkéntes munkáját, adakozókedvét is igénybe véve?

Vigasztaló, hogy az összbenyomás a parkról, távolabbról nézve, még így is csalogató – a fáknak és a mellette levő parkoló bokorsorának köszönhetően. Jó időben öröm hallani az arra haladóknak a parkban játszó kisgyerekek kacagását.

Sok kicsi sokra megy...

E mondás sokféle jelentése közül ezúttal arra gondolok, hogy – miközben sóhajtozunk az erőforrások kimerüléséről, illetve az üvegházhatású gázok növekedéséről – rengeteg olyan pazarlásban veszünk részt a mindennapokban, amikből nincs személyes hasznunk, és a gazdaság szereplői is csak azért okozzák, mert így kényelmesebb, mint bármin változtatni.

Sok évtizede ismert már az ún. *Globális túllövés napja*, ami azt mutatja, hogy nem az év végén, de már jóval hamarabb kimeríti az emberiség a föld adott évre járó terheléseit és erőforrásait – azaz a biokapacitását és az ökológiai lábnyomát. (Ennek részletezését, országokra lebontva, az írás folytatásaként mellékeljük, a KÖVET Egyesület összeállításában.)

Sok szó esik az energiapazarlásról, a túlzott fűtésről/hűtésről, a repülőgéppel megtett hosszabb vagy párnapos nyaralásokról, az iparcikkeknél tapasztalható (és máig nem szankcionált) „tervezett avulásról”, a javíthatatlanságról. A felesleges, pazarló csomagolás viszont kevésbé veri ki a biztosítékot a társadalmunkban.

Ide írok néhány példát.

Otthon főző háziasszonyként nem értem például, miért csomagolják a szárított majoránna és egyéb hétköznapi fűszereket, 8 vagy 10 grammos minimennyiségben, aluzacskókba?

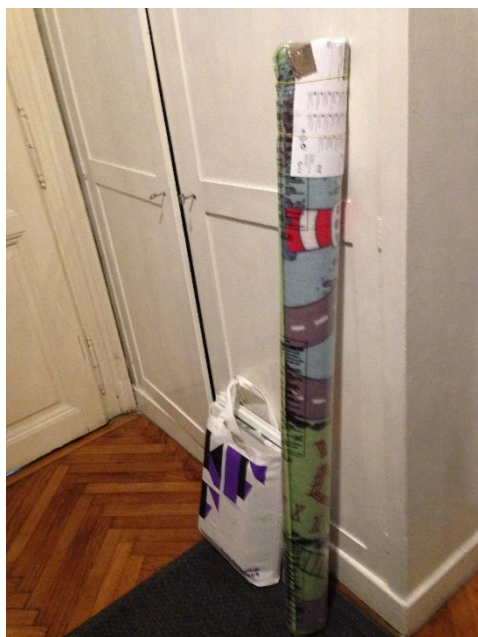
Az infláció nagyon megemeli az élelmiszerárakat. A kereskedelemben ezért rögtön elkezdtek trükközni, elsőre a kevésbé feltűnő adagcsökkentéssel. Például a hosszabb eltarthatóságot biztosító, keménytálcás-fóliás csomagolásba 150 gr helyett 125 gr, 100 helyett csak 70-75 gr felvágottat csomagolnak – bízva abban, hogy a vevőt így kevésbé riasztja meg az áremelés valós mértéke. Sokszor eszembe jut, hogy mi lenne, ha külön-külön kellene feltüntetni a felvágott és a csomagolás árát. Kisebb adagoknál ez már jelentős hányadot adna ki, és elgondolkodtatná a tudatosabb vásárlót.

Ha a településeken – a hőhullámok gyakoribbá válására tekintettel – általánossá válna az ivóutak kihelyezése, akkor többeket lehetne meggyőzni arról, hogy nem kell annyi szénsavmentes, PET palackba csomagolt ivóvizet magunkkal vinni a napi folyadékmennyiség fedezésére. (A palackozott csendesvíznél felesleges lenne feltüntetni a palack árát, hisz nyilvánvaló, hogy a benne levő – csapvízzel egyenértékű – víz ennek töredékébe sem kerül.)

Utcán, parkokban és egyéb közterületeken látva a szétszórt aludobozokat, többször javasoltam már, hogy emeljék fel az alu italosdobozok visszavételi árát – mondjuk 10 forintra. Az átkosban mesélte egy dán ismerősöm, hogy ott a visszaváltható dobozokat a gyerekek zsebpénz kiegészítésére gyűjtötték, a magyar turisták pedig ezzel egészítették ki a szerény, 50 dolláros utazási keretüket. Aligha lehet azzal érvelni az ösztönző összegű visszaváltás ellen, hogy túlságosan megrágulna ezáltal az energiáit vagy a sör, hiszen egyik sem létszükségleti cikk.

A COVID idején, 2020-21-ben sokan rászoktak az áruk házhoz rendelésére. A kiszállításhoz használt – nemegyszer sokszorososan túlméretezett, papírral, felfújó fóliapárnákkal kitöltött – kartondobozok azóta is a vevőnél maradnak. Ugyanakkor látom egy kifüggesztett postai árlistán, hogy már egy kisebb kartondoboz is, ha meg akarom vásárolni, sokszáz forintba kerül. Nem értek hozzá, de talán elkülönített visszagyűjtésen vagy egyéb megoldáson kellene elgondolkodni a pazarlás csökkentése érdekében.

Végül a megrendelt áruk kicsomagolva.

Nemcsak a csomagolóanyagok gyártása igényel rengeteg energiát és nyersanyagot. A megnövekedett szemétmennyiség gyűjtése és elszállítása is komoly költség, az újrahasznosításnak pedig sokféle nehézségei vannak. A jelenlegi – legkevésbé sem ökoszociálisnak nevezhető – piacgazdaságban hiába várnánk el a forgalmazóktól, hogy önként fogják vissza az egyszerhasználatos csomagolás mennyiségét. Ez csak nemzetközi összefogással – a szokások, értékek komoly változtatása mellett – képzelhető el.

Utószó:

Elmeséltem a napi élelmiszerek egyszerhasználatos csomagolásával kapcsolatos sirámaimat egy, az USA-ban és Angliában hosszabb időt eltöltött barátnőmnek. Legnagyobb meglepetésemre azt mondta, hogy az általunk neoliberais piacgazdaság mintaállamának tekintett USA-ban jó gyakorlatokat tapasztalt az élelmiszerek csomagolásánál. NewYorkban élt másfél éven át, és ma is használ néhányat azok közül a tartós, esztétikus és praktikus dobozok, zacskók és egyéb tárgyak közül, amelyeket ott mindig magával vitt a bevásárlásokhoz.

Bp. 2022. aug. 14.

Beliczay Erzsébet